

XIII Edición

Feira da Plantación

San Sadurniño, 27 de Abril de 2008

Mario F. Paredo Lopez
2008

XIII anos de

e trece anos da Feira da Plantación

O noso agradecemento a:

- **Vivergal**
- **Tomás Casal Pita**
- **Manuel Rodríguez**
- **Asociación Néboa (Neda)**
- **CPI San Sadurniño**
- **Francisco Javier Martínez**
- **Concello de San Sadurniño**

Índice

Páx. 3

Saúda do Presidente

Páx. 4

Carrizo da Pampa

Páx. 6

Los orígenes de la Camelia

Páx. 8

O Buxo

Páx. 10

Receitas

Páx. 14

A calidade das plantas ornamentais

Páx. 16

O Kiwi e Galicia

Páx. 18

Pasatempos

Páx. 19

Participantes

Colaboran:

Concello de
San Sadurniño

DEPUTACION
DA CORUÑA

Saúdo do Presidente

Coa Feira da Plantación cheganos de novo o apaixonante mundo das plantas. Unha fiestra aberta ó medioambiente onde hai cabida para numerosas especies.

A confianza depositada por cada participante ano tras ano, convirten o evento nunha arraigada feira onde prima o trato familiar entre os asistentes.

Desexamos satisfacervos a todos cunha boa edición este ano, ofrecendo un punto de encontro coa natureza.

O noso agradecemento a tódolos colaboradores; participantes e xente que fai posible que a Feira da Plantación siga adiante.

Un saúdo.

David López García

O Presidente de Bidueiro

A.C.D.M.

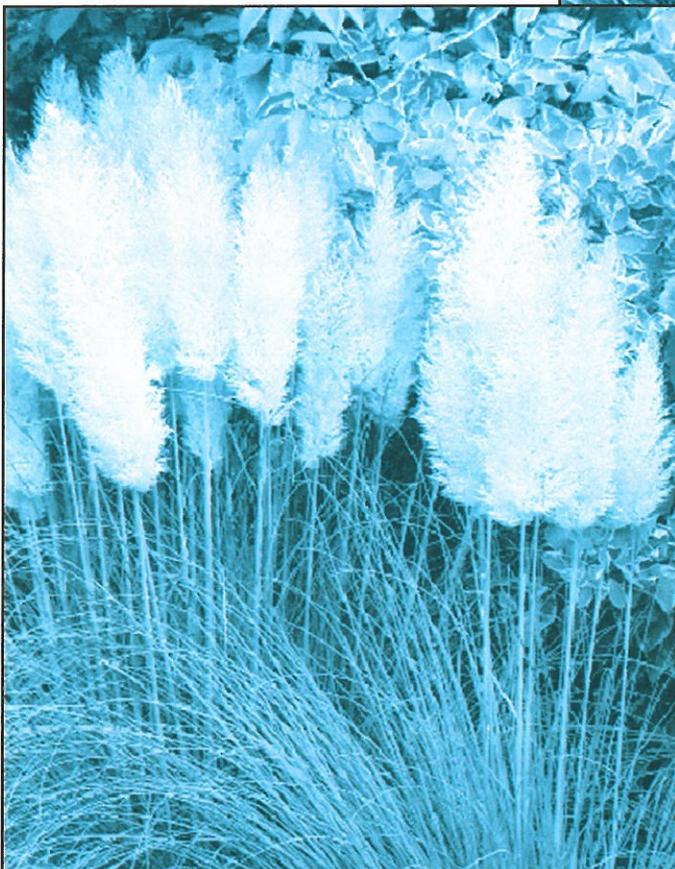
Carrizo da Pampa

Tomás Casal Pita

Esta planta, de nome científico *Cortaderia selloana* tamén é coñecida como *Gynerium argenteum*, e *Cortaderia argentea*, aínda que o máis frecuente é chamalle herba da pampa, plumacho, ginerio ou cortadera.

É unha planta dioica, cos pés masculinos e femininos separados. Está formada por un gran cepellón, con múltiples pés, que pode chegar a pasar dos dous metros de diámetro do que saen numerosas follas caducas e alongadas de ata 2 metro de longo, de cor verde agrisada. As beiras das follas están cheas de numerosos dentes moi afiados que poden producir cortes se non se anda con coidado.

Ó fin do verán, saen as flores, formando espigas de ata 50 cm. de longo e de cor branca-parda ou rosada (menos numerosas na nosa zona) sobre talos florais que poden chegar a eleválas ata 3 metros de altura. A aparencia plumosa que teñen danlles o seu inconfundible aspecto.

Reprodúcese de xeito natural por sementes que dispersa o vento. As variedades de xardinería por división dos pés.

Esta especie é orixinaria de Sudamérica, especialmente das chairas da Arxentina de onde lle vén o nome. Non precisa de moita auga para medrar e dáse a pleno sol, aínda que pode chegar a aguantar esporadicamente temperaturas baixo cero.

É resistente ó salitre e non se lle coñecen enfermidades, pragas, nin predadores naturais na nosa zoría, onde tampouco o gando doméstico a come polo contido en agullas de sílice das súas follas.

O nome do xénero "*Cortaderia*" procede do nome "cortadera", co que se coñece a esta herba na Arxentina, e abarca unhas dez especies, todas elas orixinarias de Sudamérica. O específico "*selloana*", déuselle na honra do frade e botánico alemán-bra-

sileiro Friedrich Sello (1789-1831), explorador da flora do interior do Brasil.

A familia das gramíneas, á que pertence esta especie, é a mesma a que pertencen o trigo, o centeo ou a cebada e deberíano ter en conta especialmente os alérxicos ó polen desta familia de plantas.

O carrizo da pampa é a máis coñecida do xénero e de tódalas gramíneas xigantes ornamentais, polo seu aspecto inconfundible, apta para colocar como exemplar solitario nos xardíns. Ademais da forma orixinal, en xardinería empréganse variedades ananas e xigantes (máis de 3,5 metros), outras coas beiras das follas reberetadas de cor amarela, cos plumachos de cor púrpura, outros máis abertos e grandes do normal, etc...Dise que na pampa arxentina tense usado ipara cortar os cordóns umbilicais nos partos!. Na actualidade as follas desta herba empréganse en ocasións para sacar delas celulosa.

Lamentablemente, trátase dunha especie invasora, que escapa con facilidade ó seu cultivo e sen inimigos que a freen. A súa primeira referencia en España, como planta escapada de cultivo, data do ano 1969 en Cantabria, aínda que a Europa chegou en 1848. En Galicia colaborou moito á súa dispersión, dende xa hai anos, ó seren plantadas nas medianas da Autoestrada do Atlántico, para evitar os cegamentos.

Na actualidade pódese considerar unha praga en moitos países do mundo (en Nova Celandia está prohibido por lei a súa plantación en calquera lugar, incluídos os xardíns privados), e dentro da Península Ibérica na cornixa cantábrica, Cataluña e Illas Canarias. A súa acción colonizadora empeza case sempre polos noiros e desmontes feitos para as infraestructuras viarias, pasando logo a ocupar ribeiras, dunas, zonas fluviais e espazos de gran riqueza natural.

A actuación máis razoable é desfacerse dela o antes posible, tendo en conta que debe ser arrincada de raíz para eliminala –traballo nada doado– ou tratada con herbicidas apropiados nas zonas

onde isto sexa ecoloxicamente factible.

Existe outra especie do mesmo xénero **Cortaderia jubata**, orixinaria das rexións andinas da Arxentina e Perú e cultivada tamén en zonas da Cornixa Cantábrica, que é aínda moito máis agresiva na súa reprodución. Debería evitarse radicalmente a súa introducción como planta de xardín, porque xa se sabe, sen dúbida, onde acabará .

Na comarca é doado ver o carrizo da pampa en moitos lugares, especialmente baldíos, nos que houbo movemento de terras pola acción do home.

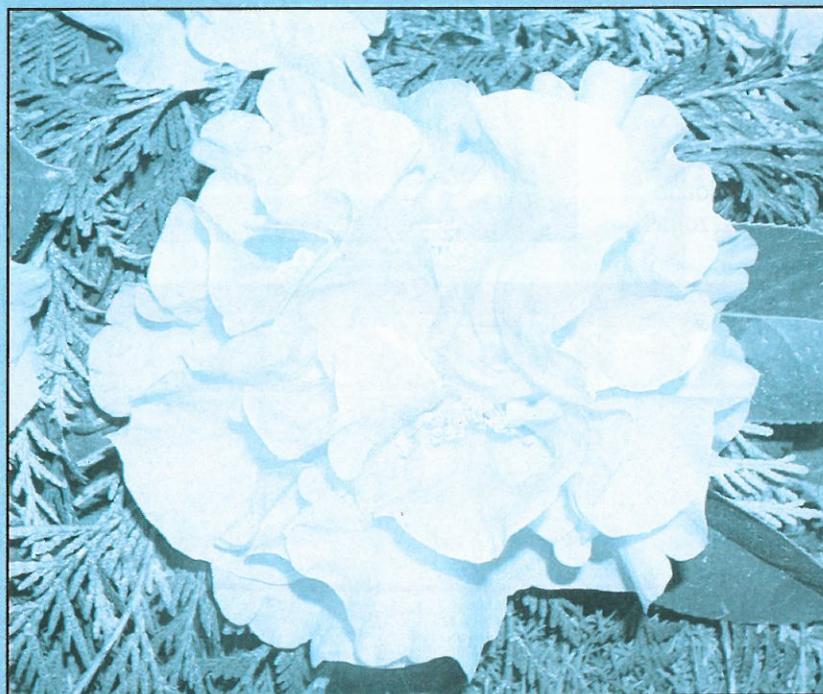
Cooperativa de Pedroso

- Supermercados ONDA
- Ferretería
- Fábrica de piensos
- Productos fitosanitarios, abonos, semillas y plantas.
- Asesoramiento técnico.
- Sección de Crédito - Cuentas de ahorro - Préstamos

Pedroso - Narón
Telfs. 981 368 437
981 368 216
Fax 981 368 545

Los orígenes de la camelia

Tomás Casal Pita

Este árbol de lento crecimiento, y que en numerosas ocasiones parece un simple arbusto, es posiblemente la planta foránea que más señorío aporta a nuestros jardines.

Desde los señoriales pazos, hasta la más humilde de las casas, sin distinción de ninguna clase, en todo lugar podemos encontrar una camelia. Serán sencillas o de múltiples pétalos, pequeñas o grandes, rojas, rosadas, moteadas o blancas, pero allí donde luzca una camelia, siempre habrá un punto de distinción.

Originarias de Asia, su llegada a Europa es de lo más incierta y sobre la misma existen diversas

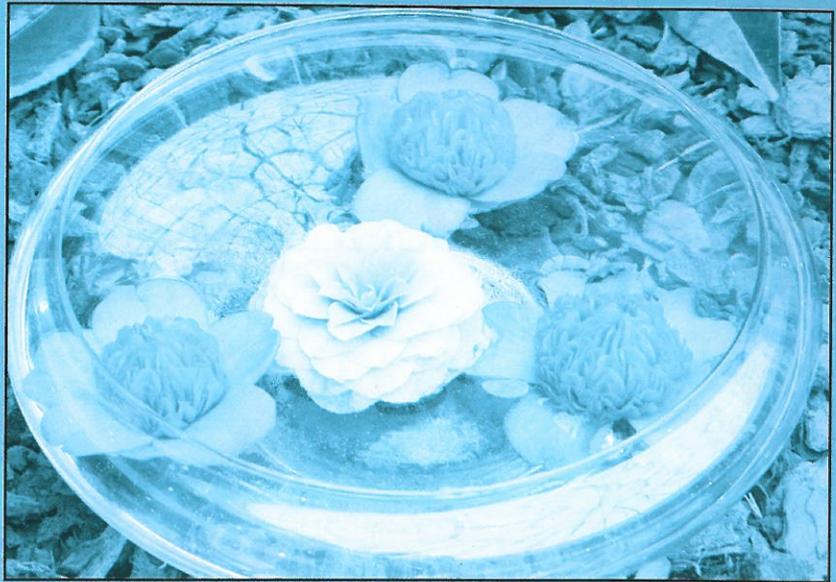
teorías, como por ejemplo la referida a los navegantes portugueses que viajaron al este asiático a partir de la firma del Tratado de Tordesillas. Ya en 1549 San Francisco Javier convirtió al cristianismo a algunos japoneses y pudo propiciar la entrada en Portugal de algunas plantas.

Los navegantes españoles, que viajaban a Filipinas, y crearon rutas comerciales a partir de 1565 en pugna con los portugueses (Carrera de la Indias) podrían haber constituido otra de las vías de introducción. De esa época se conservan documentos que prueban la llegada a España del té, que como sabemos se obtiene de una variedad de camelia.

La tercera vía, a través de navegantes ingleses y holandeses, es la única que conserva documentos escritos y por lo tanto la que se acepta actualmente como más probable. Debido al elevado precio que tenía el té, los ingleses pretendieron producirlo ellos mismos trayendo semillas de China, pero lo que trajeron fueron camelias, pero no de té. Los chinos les engañaron como a chinos.

A partir de este momento la expansión de la camelia fue debida al interés que despertaba como planta de flor. Esta expansión fue muy lenta en sus orígenes y hay que esperar hasta la mitad del siglo XX para que se torne ya imparable.

En Galicia la primera cita documentada aparece en el libro de Miguel Colmeiro "Recuerdos botánicos de Galicia" publicado en Santiago en 1850, en la

que el este autor cita la camelia como planta de cultivo, lo que indica que ya existían con anterioridad.

El nombre de este género de plantas "*Camellia*" le fue dado por el naturalista sueco Carlos Linneo en 1753 en honor al jesuita alemán Jorge José

Kamel, que realizó una gran labor documentando la flora y fauna de las Islas Filipinas y cuyos trabajos fueron publicados a su muerte en Inglaterra, utilizando su apellido latinizado "*Kamellus*". Al contrario de lo que mucha gente cree, y hace figurar en publicaciones de diversa índole, Kamel no sólo no envió publicaciones, plantas o semillas de camelia a Europa, sino

que seguramente jamás vio una camelia, puesto que de las más de 200 especies del género "*Camellia*" sólo hay una en Filipinas. El último puerto europeo que pisó fue el de Cádiz, y jamás volvió, murió en la isla de Luzón en 1706.

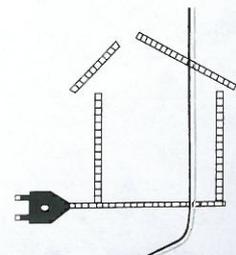

I.C.P.E.

Instalacións e Complementos
para edificios

- * Fío Musical
- * Calefacción - Tarifa Nocturna
- * Telefonía

Tel: 981 490 048
Móvil: 659 584 702
Gunduriz - San Sadurniño

O Buxo

Tomás Casal

O buxo ten por nome científico o de *Buxus sempervirens* que lle foi dado polo naturalista sueco Linneo.

É un arbusto perenne de crecemento moi lento, que ten follaxe compacto e cortiza granulenta de cor pardo claro. Pode acadar os 5 metros de altura (en exemplares centenarios) e tolera moi ben as podas, polo que xeralmente se emprega para facer sebes.

As follas, que poden chegar a medir ata 3 cm, nacen opostas e teñen forma oval, punta roma, cor verde escura brillante pola face e máis pálida polo envés, pecíolo curto e a marxe lixeiramente enrolada a modo de culler. Non presentan pelo en ningunha das súas caras.

As flores están separadas por sexos pero danse ámbalas dúas na mesma planta, non teñen pétalos e a súa cor é amarela-verdosa. Nacen en pequenos grupos nas axilas das follas, normalmente unha flor feminina rodeada de 5 ou 6 masculinas. Teñen un cheiro desagradable e polo seu pequeno tamaño pasan case desapercibidas.

O froito é esférico, duns 7-8 mm, rematado en tres puntas como un tres pés boca abaixo. Cando madurece ten cor parda negruzca. No seu interior garda as sementes, alongadas, con tres arestas e cor negra lustrosa.

Pódese reproducir por semente, pero o método máis empregado é por estaca, que se planta a fins de outono e durante o inverno.

O buxo é orixinario de dúas zonas de Europa. Na zona oeste abarca o norte de África, este de España (pode que tamén as montañas orientais de Galicia), sur de Francia chegando na zona norte ata as montañas de metade do país, e algúns puntos do sur de Alemaña. Na zona este

Como case tódalas plantas que se empregan dende antigo en xardinería ten formas e variedades distintas, con variacións de cores nas follas, formas especiais, etc... Existen outras especies de buxos no mundo, en Asia e África, pero a variedade máis próxima atópase nas Illas Baleares, trátase do *Buxus balearica* Lam., que ten as follas máis grandes e pode chegar a ser árbore. Non é doado vela por aquí pero aínda que se vira non é doado confundilos.

Planta de *Buxus balearica*

viven poboacións dispersas en puntos de Austria e na península balcánica. Falta totalmente en Italia. Esta dobre orixe achácase os efectos das glaciacións.

Acepta calquera tipo de terreo, aínda que prefere os calcarios. Tamén acepta calquera posición respecto ó sol, incluída a sombra permanente, e resiste perfectamente o frío.

O nome xenérico de "Buxus" que lle deu Linneo provén do grego, onde significa "vaso, gobelete", por ser estes algúns dos usos que lle daban a súa madeira. O específico "sempervirens" fai referencia a que se mantén todo o ano verde.

Dende sempre o uso que se lle deu a esta planta, a que de ningún xeito debemos chamalle mirto ou confundilo con el, (véxase na revista do ano pasado o meu artigo "Historias persoais sobre do mirto") foi o de formar sebes e cerramentos en fincas e xardíns. Este uso tivo, e ten, a súa máxima expresión na xardinería paxega formando labirintos e debuxos vivos dunha riqueza e detalles extraordinarios.

Outro motivo de aprecio foi sempre a súa madeira que, aínda que nunca chega a formar unha árbore, pode acadar diámetros de ata 15 cm. Esta é de cor amarela, dura, de gran moi fino, fácil de pulir, pesada (non flota na auga) e estable unha vez seca. Precisamente o problema radica en secala, porque raxa e gretase con facilidade. Antes da época dos plásticos o seu uso era moitísimo maior que na actualidade (figuras de xadrez, utensilios de cociña, regras, figuras torneadas, tallas, etc...). Moitas ilustracións antigas fixéronse en bloques de buxo, segundo o proceso inventado polo artista inglés Thomas Bewick.

Aínda que se ten empregado como planta medicinal de distintas formas, incluso como crecepelelo, na actualidade non se recomenda ese uso por ser velenosa en uso intensivo e en doses menores provoca vómitos e diarreas.

Calabacíns recheos de puré.

Ingredientes:

1 kg de calabacíns
 1 kg de patacas
 1 cebola
 1 dente de allo
 25 gr. de manteiga
 1/4 vaso de leite
 1 cunca de queixo raiado
 3 ovos duros

Preparación:

Ferver os calabacíns durante dez minutos, retirar e deixar enfriar. Mentres tanto, ferver as patacas y facer un puré. Conservalo quente no forno ó mínimo. Dourar o allo e a cebola trochados. Agregar estes ingredientes ó puré, engadirlle a manteiga, o queixo e o leite, mesturar, e condimentalo con sal e pementa.

Cortar os calabacíns á metade. Facer un oco no centro de cada metade e enchelo co puré. Adornar cos ovos duros picados e unhas tiras de pemento.

Tortilla paisana

Ingredientes:

1 berexena grande
 2 pementos (un verde e outro vermello)
 1 cebola
 1 lata pequena de chícharos
 5 ovos
 aceite, sal e perexil

Preparación:

Picar todas as verduras. Fritir cada unha por separado nunha tixola con abundante aceite.

Bater os ovos nunha fonte e botar nela as verduras segundo se van fritindo. Incorporar ó final os chícharos ben escorridos.

Engadir sal e un pouco de perexil ben picado e remexer.

Retirar o aceite da tixola e botar nela o contido da fonte.

Dar a volta para facer a tortilla polo outro lado. Servir quente.

Natillas de laranxa

Ingredientes

10 ovos
 1 kg de laranxas
 50 g de azucre e manteiga

Preparación

Bater moi ben as 10 claras e engadir 7 xemas. Espreser as laranxas e incorporar o seu zume, colado, ós ovos. Poner todo nun cazo a lume lento e engadir azucre pouco a pouco, e 2 culleriñas de manteiga, sen deixar de remover e sen que chegue a ferver.

Cando espese un pouco, apagar o lume. Deixar enfriar e meter no frigorífico ata o momento de tomarlas.

Supermercado Mª CARMEN

Tel.: 981 490 293
LAMAS - San Sadurniño

METALFRA, S.L.

SOLDADURA, MONTAJES
PUERTAS AUTOMÁTICAS
Y MANUALES

Ctra. Vidueira, s/n
SAN SADURNIÑO
Telf.: 981 490 039
Fax: 981 490 400

Construcciones Manuel Vega

Lg. Outeiro
15560 San Sadurniño
Telfs.: 629 072 137 • 981 446 328

SANTOS

CAFÉ - BAR
PERRUQUERÍA

Avda. Marqués de Figueroa
San Sadurniño
Telf.: 981 490 144

Carnicería LAMAS Supermercado Amable Casas

Tel.: 981 490 010 - LAMAS
San Sadurniño
Móvil: 646 399 374

Supermercado

OUTEIRO

OUTEIRO S/N
SAN SADURNIÑO
TELF: 981 491 190

Café-Bar DEL PALACIO

SAN SADURNIÑO
TELF.: 981 490 095

Peluquería

MARI

Solarium • Depilación Laser
Tratamientos Parafina
Tratamientos Algoterapéuticos
Reflexología

 981 490 395

ANÁLISIS CLÍNICOS

Narón

ADESLAS - MUFACE . ISFAS
ASISA - HÉRCULES SALUD
DKV PREVIASA - CASER SALUD

C/ 25 DE XULLO. ENTLO. B
NARÓN - TELF.: 981 385 816

Mesón A Granxa

Telf.: 981 490 212 • SAN SADURNIÑO (A Coruña)

XIII Feira da Plantación

San Sadurniño
27 de abril de 2008

Talleres OUTEIRO

SERVICIO OFICIAL

CTRA. GENERAL - 15560 OUTEIRO SAN SADURNIÑO (A CORUÑA)
e-mail: agonzalezmouriz@yahoo.es
Telf.: 981 495 211 Fax: 981 495 266

Café - Panadería INXERTO

Lg. O Casal, s/n
Estr. Ferrol-Viveiro
15560 SAN SADURNIÑO
Telf.: 981 491 114
Móbil: 630 136 052

OPTICA SAN SADURNIÑO

Graduación gratuita de su vista
por óptico-optometrista
diplomado.

Monturas y cristales, lentes de
contacto y líquidos. Medida de su
tensión ocular.

Avda. Marqués de Figueroa, S/N
San Sadurniño • Telf.: 981 490 180

LIBRERÍA
ESCOLAR
OFICINA

BRÉTEMA

REGALOS • DEPORTES • CERÁMICA

Marqués de Figueroa
SAN SADURNIÑO
Telf.: 981 490 365

LECHE CERTIFICADA

BOHAL

Calidad y servicio desde 1966

Propes - 15560 San Sadurniño
A Coruña
Telf: 981 490 351

CAFETERÍA

ATRIUM

Cafés
Especiales
y Copas de
Helado

Avda. Marqués de Figueroa, s/n
Telf.: 981 491 212
Móvil: 689 832 266
15560 SAN SADURNIÑO (A Coruña)

Hostal - Restaurante Carballo, S.L.

Vista Alegre, N.º 4
Tels. 981 495300 - 981 362557
Fax: 981 495364
hrcarballo@jazzfree.com
15597 NARON (A Coruña)

Maderas Jesús Rodríguez

Lugar de Cornide, s/n
San Sadurniño
Tif. 696 397 597 • 679 615 444

Clínica de Fisioterapia Penamoura

- Recuperación funcional (dolores de espalda, artrosis, esguinces, contracturas, tendinitis,...)
- Fisioterapia neurológica (hemiplejía, paroplejía, traumatismos craneoencefálicos, parkinson...)
- Masaje terapéutico

Tlf. 981 490340
Penamoura • San Sadurniño
Tlf. 696 397 597 • 679 615 444

Servicios de Jardinería
TRANSFORMACIONES FORESTALES

TRAFOGA

Pedro García Gómez

Real, 39-41, 1º A • FERROL
Tlf.: 981 350 603
Fax: 981 350 842
Móbil 600 409 014

Cooperativa de Meirás Supermercado de San Sadurniño

Avda. Marqués de Figueroa
Telf.: 637 80 81 62
15560 SAN SADURNIÑO (A Coruña)

A calidade nas Plantas Ornamentais

Manuel Rodríguez

Na sociedade actual cunha demanda cada día maior, cara a comercialización, de produtos de calidade e normalizados ¿onde se atopa o sector das plantas ornamentais?.

A calidade atópase ligada intimamente a un mercado determinado, de tal xeito que a calidade dunha planta para o mercado alemán non será a mesma que para o mercado español ou galego. Hai quen cree que a calidade é un luxo, que é algo para minorías, que a calidade é cara e que a mera ausencia de reclamacións xa é sinónimo de calidade; ou que o cliente xa verá o que merca e que, na maioría dos casos, limitárase a comparar para escoller unicamente a planta mais barata.

Moitos profesionais, tanto viveiristas como xardineiros, creen que a calidade da planta é algo que, a pesar de ser difícil de explicar, vese facilmente, nótase, recoñécese. De tal xeito un dos xeitos mais estendidos de valorar a calidade dunha planta é o color: si a planta ten un bo color é unha "boa planta". Elo nos leva a un concepto subxectivo da calidade, xa que é vista de xeito diferente por persoas distintas. Esta experiencia pode ser confirmada por calquer traballador do sector da xardinería e o viveirismo, xa que se se deixa escoller a planta aos clientes, algo habitual, raramente escollen as mesmas que escollería o profesional, aínda que señan, ou crean ser, moi bos coñecedores das plantas e da súa calidade. Isto amosa que a calidade na

planta ornamental, é algo subxectivo, que é diferente para cada un. Non obxecto deste artigo entrar a definir o complexo mundo da calidade normalizada e as distintas definicións da mesma, que as hai, así como as diferentes normas vixentes na materia dos circuitos da calidade, polo que tentaremos dar unhas pinceladas, á forza moi básicas, das características que definen a calidade dunha planta de viveiro.

Podemos clasificar de distintos xeitos as características de calidade das plantas. Un primeiro xeito sería separando as **características internas** de calidade (non poden detectarse visualmente, non poden medirse ou só son detectables tras análises largos ou complexos) das **externas** (visibles). Tamén podemos distinguir entre **características básicas** (teñen unha influencia evidente sobre a supervivencia e crecemento posterior da planta) e **características complementarias** (desexables, pero que poden non afectar ao comportamento posterior da planta).

Esta clasificación, coma todas, é evidentemente variable. Unha mesma característica definida aquí como complementaria pode ser, en condicións extremas, grave e afectar ao comportamento da planta. Tamén unha característica pode ser de doada ou imposible observación dependendo da época do ano (autenticidade da variedade, sanidade) ou da presentación (sistema radical en cepellón).

Características internas:

- Hidratación
- Sanidade
- Compatibilidade patrón-variedade
- Autenticidade varietal

Características externas:

- Tamaño da planta
- Color, vigor.
- Formación-modelo de ramificación
- Número de brotacións
- Sistema radical
- Sanidade (presencia de micelios ou plagas visibles)

As características internas poden ser difíciles de demostrar, polo que debe existir unha relación de confianza entre o produtor/vendedor e o cliente. Debería ser indispensable que as plantas teñan as características básicas, pero é moi difícil valoralo todo fitando a planta no intre da venta.

Vexamos de seguido algunhas das características definitorias da calidade:

- **Cor das follas.** É unha característica amplamente usada para valorar a calidade. É fundamental que a cor das follas e das flores dunha planta sexa o propio da especie ou variedade e o da época do ano. A cor *per se* pode ata certo punto definir unha parte da calidade da planta mercada, mais non que esta sexa a mais axustada aos nosos requerimentos. Un exemplo. Un cítrico cultivado nun viveiro do sur de España, baixo abrigo e con rego por goteo con adubos hidrosolubles, pode ser, no formal, unha planta de calidade indudable e cunha cor de manual. Agora ben se o mercamos recen chegado e sen un tempo de aclimatación no centro de destino, ao pouco tempo de mércalo e unha vez plantado, presentará unha defoliación extrema, pasando, no mellor dos casos, dous ou tres anos de latencia vexetativa que desesperarán ao seu comprador.
- **Cor e distribución das flores.** Coma no caso das follas, a cor das flores debe ser o característico da variedade. As plantas de flor deben comercializarse de xeito que no momento da comercialización non chegaran á plena floración. De todos xeitos un maior número non será sempre indicativo dunha maior calidade.
- **Vigor.** É unha medida tremendamente subxectiva, pois valóralo exige un coñecemento moi profundo da especie ou variedade. Por regra xeral deben evitarse plantas excesivamente forzadas con fertilización nitroxenada, para maximizar o seu crecemento pois, coma no exemplo anterior, poden presentar unha excesiva suculencia que se traduce nunha estrutura débil e unha maior sensibilidade aos factores climáticos. É sempre preferible, ante a dúbida, unha planta de menor idade a unha de maior, así coma unha de menor tamaño pero mellor equilibrio raíz-parte aérea a unha de maior tamaño pero desequilibrada.
- **Presentación.** Hai tres formas básicas de presentación que poden influir na calidade:
- **Raíz núa.** A mais frecuente para árbores de folla caduca, especialmente de tamaño pequeno. Ao estar o sistema radical visible, deben extremarse as precaucións para evitar a súa deshidratación.
- **Cepellón.** Indispensable para folla perenne e variedades sensibles ao transplante. Debe estar ben confeccionado para asegurar a cohesión entre as raíces e a terra e, polo tanto, o estado hídrico da planta dende a saída das parcelas de cultivo ata a súa plantación definitiva. Utilízase para elo malla metálica, yute, palla ou memo escaiola. En todo caso elementos biodegradables. As súas dimensións deben ser as correctas para conter o sistema radical. Así nas árbores o seu diámetro debe ser a tripla da circunferencia do tronco, e este debe estar centrado no cepellón.
- **Contedor ou maceta.** Cada vez mais usado polas vantaxes que ten a súa manipulación, menores coidados e, caseque sempre, maior garantía de arraigue. Debe diferenciarse entre as plantas cultivadas en contedor e as posta no mesmo ao ser arrincadas dos campos de cultivo. Unha terceira versión sería aquelas plantas que son cultivadas en contedor pero permitindo o seu arraigo na terra por baixo do mesmo. Neste caso para a súa comercialización procédese a curtar as raíces que sobresalen, tendo a presentación aparente dunha planta cultivada no contedor, pero non as súas características, tendo un importante decaimento tras a súa plantación (desequilibrio parte aérea-raíces).
- **Autenticidade varietal.** Loxicamente o material vexetal de todas as plantas debe corresponder ao nome usado. A non coincidencia non é e ni mesma un problema de calidade da planta afectada, senon que denota a falta de calidade da empresa que a produce ou suministra. Este último factor é quizais, o de maior importancia (pese á pouca importancia que lle soe dar o comprador) no mercado de árbores froiteiras e forestais, e por desgraza é o mercado galego o menos garantista dos do conxunto do estado, tendo os operadores e sobre todo a administración unha importante responsabilidade nelo.

O Kiwi e Galicia

Fai un século , os agricultores de Nova Zelandia descubriron unha froita de orixe chinés, pequena, redonda, peluda por fóra e verde por dentro. Era o *yang tao*, froita do *tao*, planta silvestre que medraba nos bosques da China oriental. Os neocelandeses bautizárona nun principio co nome de *grosellas chinas* pero dende a década dos 50 é coñecida co nome de *kiwi*.

Os primeiros cultivos de kiwi en Galicia remóntanse a finais dos anos 60. O empresario José Fernández López tivo coñecemento dun froito feo pero moi saboroso, procedente de Nova Zelandia, que se vendía con éxito en Alemaña a un prezo de 200 e ata 300 pesetas. Entón pensou que o clima das Rías Baixas Galegas (húmido, chuvioso e de temperaturas moderadas) podería ser idóneo para o cultivo desta planta. Propúxolle esta idea ao seu amigo Carlos del Río, enxeñeiro técnico agrícola. En 1969, plantaron 100 exemplares de kiwi nunha pequena parcela de 3.000 metros cadrados en Gondomar (Pontevedra). Del Río tivo que viaxar a Nova Zelandia para informarse sobre todo o relacionado co cultivo desta froita, posto que non había nin libros nin especialistas que consultar.

Posteriormente crearon a empresa *Productores de Actinidias Chinensis S.A.* convertida na actualidade en *Kiwi España*. Cando outros produtores se interesaron por esta froita e intentaron abrir as súas propias plantacións, tiveron un serio problema: o único xeito de obter exemplares era a través da empresa de Fernández e del Río, pero tiñan que comprometerse a venderlles a súas colleitas durante os seguintes 20 anos. Estas condicións non foron aceptadas pola maioría.

No verán do 1981, un mozo, Vicente Villar, que traballaba no viveiro do seu pai, decidiu viaxar a Francia para facerse con plantas de kiwi. Alí mercou 7.000 plantas das que vendeu 5.000. Pódese dicir que foi el o que abriu o mercado do kiwi en Galicia.

Esta froita comeza a gañar popularidade nos anos 80 grazas a unha campaña comercial dos produtores de Nova Zelandia para divulgar as súas calidades: ten poucas calorías, moita vitamina C e ademais é un magnífico laxante. En España empeza a comercializarse cuns prezos case prohibitivos: en 1982 Carrefour vendía cada peza entre 99 e 125 pesetas

Na actualidade Galicia é a primeira produtora de kiwi de todo o territorio español. Na nosa comunidade se concentra máis do 60% das 900 hectáreas que se cultivan en España, o resto en Asturias, País Vasco, Navarra, Cantabria, Cataluña e Extremadura. Entre todos producen 10.000 toneladas de kiwi ó ano.

Pasatempos

Sudoku

				3	5	8		
	1	6	2				4	
7							9	
8							7	
3				1				8
	4							5
	5							3
	9				8	2	1	
		2	6	4				

Xeroglífico

NOTA

P   NOTA   NOTA

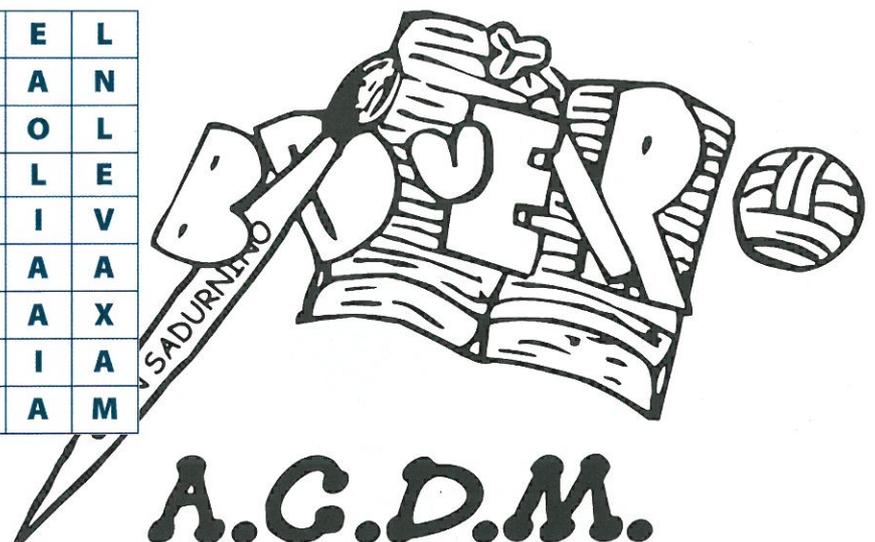
¿De quen era o seiscientos?

Sopa de letras

Busca as 10

A	L	H	E	L	I	L	E	L
M	D	O	S	I	C	R	A	N
A	A	E	O	L	A	A	O	L
P	C	A	R	A	V	E	L	E
O	I	I	E	F	L	Z	I	V
U	A	O	R	O	A	M	A	A
L	H	O	N	I	M	S	A	X
A	S	B	E	G	O	N	I	A
A	D	I	R	A	G	R	A	M

A.C.D.M.

**... E estes son os participantes
da XIII Feira da plantación
de San Saduniño**

MADEIRA E MIMBRE RAMÓN

CHURRERÍA SUSI

MAQUINARIA CASIANO

VIVEIROS EL CASTRO

CERAMISTA XELA

FROITAS CASTELO

VIVEIROS A LAGOA

VIVEIROS O POMARIÑO

LICORES DE GALICIA "MEIGAS FORA" • NARÓN

AGROSHOP • ORTIGUEIRA

FLORISTERÍA LUZ • VALDOVIÑO

A MI MADERA • NEIRACHE, S.L.

JARDÍN NARÓN S.L.

AGRUP. AGROALIMENTARIA DO EUME

CASA DO MEL • GOENTE

JOSÉ LUÍS PATACA E PLANTA DE HORTA

MEL DA COMARCA DE AS PONTES

BigMat

Sueiras

- Materiales de construcción
- Cocinas de leña
- Ferretería y Fontanería
- Aislamientos térmicos
- Cerámica TAU
- Distribuidor Uralita
- Piedras ornamentales
- Servicio de camión grúa
- Exposición y saeamiento
- Bañeras de hidromasaje
- Cabinas de ducha y vapor
- Mamparas de baño
- Griferías monomando
- Griferías termostáticas
- Muebles de baño
- Accesorios de baño

Ctra. de Ferrol a Viveiro, s/n - MOECHE (A Coruña)
Telf.: 981 404 428 - Fax: 981 402 365 • E-mail: sueiras@bigmat.es

Polígono dos Eirios, Parcela 63 - AS PONTES (A Coruña)
Telf.: 981 452 037 - Fax: 981 452 037